

Донецька обласна універсальна наукова
бібліотека ім. Н.К. Крупської

Науково-методичний відділ

Листок-сигнал серії
“Літературні портрети”

Дмитро Павличко – поет, громадянин
(до 75-річчя від дня народження)

Донецьк 2004.

“Дмитро Павличко нагадує птаха, одне крило в якого чорне, а друге – біле. В одній половинці його серця ... нуртує бунт, супротив, у другій – в’є гніздечко любові тиха, ласкава ніжність...”

М. Жулинський.

Дмитро Васильович Павличко – відомий український поет, громадсько-політичний діяч добре знайомий читачам. Адже палітра його поетичної творчості надзвичайно барвиста – від буденного, земного до космічного, філософських узагальнень і висновків. Вірші Павличка знають і діти, і дорослі, а пісню “Два кольори” на його слова співає вся Україна.

Дмитро Павличко – уродженець Прикарпаття. Народився майбутній поет 28 серпня 1929 року в селі Стівчатові Яблунівського району Івано-Франківської області (до 1962 р. – м.Станіслав) в сім’ї селянина-лісоруба. Початкову освіту одержав у польській школі (українська мова тоді була забороненою), у Коломийській гімназії вивчав німецьку, латинь. Вищу освіту здобув у Львові – закінчив філологічний факультет Львівського університету.

Поетичні здібності проявлялися у нього ще під час навчання в гімназії та університеті. І коли в 1953 році з’явилася перша книжка “Любов і ненависть”, на неї звернули увагу всі шанувальники поетичного слова. В нелегкі п’ятдесяті роки не було таких яскравих дебютів. Людина і космос, простір і час – усе це замкнулося для Павличка на рідному слові, його глибинній суті. Після пори сталінізму голос молодого Павличка пролунав гучно, сміливо, він був живим, повним енергії, завзяття:

“В твоєму університеті
я вчусь тепер, народе мій.
Так дай же в молодому злеті
мені піднятись вище мрій.”

Згодом цей дебют назвали “ акустичним дивом”, а в 1954 році, за пропозицією М. Бажана, Д. Павличка було прийнято до Спілки письменників.

В 1955 та 1958 рр. з’являються наступні збірки поезій – “Моя земля” та “Чорна Нитка”. Разом із розвитком відомих мотивів в них з’явилися й нові, інтимні почування. І хоча стилістично ці твори підпадали під вплив І. Франка, Т. Шевченка, В.Сосюри, та дедалі чіткіше вимальовувались ритми власного поетичного мислення, що згодом проглянуть у всіх жанрах і стануть особистим знаком митця.

В 1958 році вийшла поетична збірка, що стала духовним порогом шестидесятників – “Правда кличе”. Саме в ній був надрукований знаменитий вірш Д. Павличка “Коли умер кривавий Торквемада”, де справжнім ім’ям був названий “вождь всіх народів” зі своїми діяннями. Крім того, Павличко перший в українській поезії відверто сказав про розшарування суспільства

на тих, хто працює, й тих, хто розподіляє плоди цієї праці, на забуваючи про себе, розповів про духовне скам'яніння, яке охопило країну в час репресій.

Мужнє слово поета було почуте й оцінене. І хоча весь вісімнадцятитисячний тираж збірки було знищено, Д.Павличко став однією з тих постатей в українській літературі, що визначають її моральний авторитет, творчий тонус і шляхи розвитку. Разом із Л.Костенко, І.Драчем, М.Вінграновським, В. Симоненком він відстоював право поезії на чесність. духовно-інтелектуальний пошук.

В кінці 50-х – на початку 60-х років провідною для поета стала громадянсько-публіцистична лірика, зведена до історії народів та країн, проблем навколишнього середовища. Ці теми переважають у збірках “Бистрина” (1959), “Днина” (1960), “На чатах” (1961), “Жест Нерона” (1962). Схильність митця до тонкого психологічного аналізу виявилась у поемі “Іван Загайчук”, створеній на історичному матеріалі.

Етапною з багатьох поглядів у творчому доробку Павличка стала книжка великої художньо-філософської сили “Транослов” (1968). Ця збірка стала показником великого творчого злету десятиліття. Дмитро Павличко вигранив у слові ряд ідей, які десятиліття виношувались у полеміках та суперечках, він опоетизував людину як начало всіх начал, показав новий масштаб особистості, прилученої до Космосу та часового безміру, коли в земних клопотах і пориваннях одкривалася даль духовної безконечності.

У 70-х рр. Дмитро Васильович працював головним редактором журналу “Всесвіт”, редактором поетичного відділу журналу “Жовтень”, займався перекладами, піснярством, багато писав для дітей та про красу природи.

Збірка “Сонети подільської осені”, що вийшла з друку 1973 року, - це сюжети з історичного минулого народу, ціла галерея портретів: “Юліус Фучик”, “Антуан де Сент-Екзюпері”, “Ернесто Че Гевара”, неспішні філософські роздуми і тонка лірика:

“Зірки колючі і сухі, як стерні,
Земля і небо повні дивних зваб.”

У 1977 році Д.В.Павличкові була присуджена Державна премія Української РСР ім.Т.Г.Шевченка.

Ще одну грань таланта Павличка виявила збірка “Таємниця твого обличчя” (1979), сповнена тонкої й чуттєвої любовної лірики, що занурює читача в багатий і складний світ почуттів. З вершини життєвого досвіду поет оспівав любов як найбільшу цінність життя, запоруку його осмисленості.

Спектр лірики 70-90-х років минулого століття дуже різноманітний. Митець звертається до минулого України, засуджує національну безликість, порушує теми провини і кари, ролі поета в суспільстві. У 1984 та 1986 рр. з'являються збірки “Спіраль” і “Задивлені у будущину”, складені з глибоко філософських віршів.

Для збірки “Покаянні псалми” (1994) притаманне поетичне самозаглиблення, орієнтація на вищі зразки світової культури. Взагалі для

творчості Д.Павличка характерна пошана до форми, лаконічність, вишукана поетичність, тяжіння до образів-символів.

Ці якості збережено й у ліриці 90-х, де домінуючими залишаються патріотичні мотиви:

“Десь клеочуть води –
Це надії зов.
Визволяйсь, народе,
З вікових заков.
Зцілуй давні рани,
Воскресай з біди,
І свої кайдани
На мій гроб склади.”

В 1995 році вийшла збірка “Правда кличе”, до якої увійшли як поезії з книги, знищеної в 1958 році, так і нові вірші. Книга сповнена любові до своєї країни, роздумів про її тернисті шляхи до незалежності, це – поклик до єдності:

“Вставай, Україно, вставай,
Єднай Чорне море й Карпати.
І свій переболений край
Не дай ворогам розламати.”

Роки незалежності України стали для багатьох і часом непростих випробувань. Дмитро Павличко знайшов живі слова для виявлення свого ставлення до сьогодення. Його книжка “Ностальгія” (1998) – це згусток почуттів поета, якому болять невтішні будні людей, занепад культури.

Несподіваним спалахом одкровення поета стала поява в досить зрілому віці еротичної збірки “Золоте ябко” (1998), де автор виклав потаємні мрії і фантазії, розкрив перед читачами найінтимніші бажання й подав кризь призму Еросу чуттєвий і звабливий лик Жіночості.

“Я за тобою навздогінці
Усе своє життя біжу;
Я впізнаю у кожній жінці
Тебе – і рідну, і чужу.
Я за тобою навздогони
Лечу, як п’яний соловій;
Я впізнаю в очах ікони
І в оці відьми поклик твій.
Не зупиняйся. Будь, як мрія,
Як видиво в миттєвім сні.
Чи ти – свята, чи ти – повія,
Не дай зізнатися мені.”

Основний мотив збірки “Наперсток” (2000) пов’язаний з постаттю Г.Сковороди – мотив пам’яті, насамперед, пам’яті культурної, історичної, а значить і вибореної тяжко свободи:

“Свобода, як човен.
Гниє, коли стоїть на прив’язі,

керований веслами, йде від берега до
берега,
а пущений без керма за водою – зникає.”

Дмитро Васильович Павличко плідно займається поетичним перекладом. Найбільш значна й цікава його робота – “Сонети” (1983) – збірка, до якої ввійшли перлини цього жанру, вибрані поетом з різних літератур – переклади з Норвуда і Еліота, Чавчавадзе і Хосе Марті, Війона і Негоша.

Нестримно емоційним виявив себе митець у циклі перекладів “Сонети. Вільям Шекспір”, де продемонстрував ритмічні малюнки та інтонації, притаманні саме великому англійцеві:

“Моя любов – то не байстря-сирітка,
Якій життя обставини дали,
То не бур’ян, не дикоросла квітка,
Яку зірвати можна будь-коли.”

Дмитро Павличко належить до письменників, яким тісно в рамках одного жанру. Він добре знайий і як один із наймузичніших українських поетів. Його пісні “Два кольори”, “Явір і яворина”, “Дзвенить у зорях небо чисте” та інші стали народними.

Дмитро Васильович активно працює в галузі дитячої літератури. Популярні серед дітей його поеми “Пригоди кота Мартіна”, “Золотий Олень”, в яких відчувається поетика народної байки, традиції, започатковані І.Франком. Дитячі вірші поета, як і дорослі, відзначаються образною своєрідністю, в них переливається неілюзорне відчуття моменту життя:

“Це дивина: вода прозора,
По дну застелена блакить,
І шука, мов ракета скоро,
Яка до Місяця летить.”

В літературних колах Д.Павличко відомий своїми літературознавчими працями. Його науково-літературний доробок складається з сотень статей, переважно портретного характеру. “Магістралями слова” (1978), “Над глибинами” (1984), “Біля мужнього слова” (1988) та інші – це не просто збірки статей, а довготривала експедиція вглиб української та взагалі світової культури.

Особливої уваги заслуговує громадська та політична діяльність Дмитра Павличка. Він народний депутат Верховної Ради першого та третього скликань від Народного руху України, Надзвичайний і Повноважний Посол України в Словацькій Республіці (1995 – 1998) та в Польщі (1999 – 2002). Як депутат Верховної Ради Дмитро Васильович брав найактивнішу участь у формуванні й прийнятті Акту проголошення незалежності України 24 серпня 1991 року.

Але перш за все він залишається українським поетом. Вже будучи послом, Д.Павличко підготував до друку антологію словацької поезії у своїх

перекладах, надрукував низку статей, продовжував писати вірші. У 2003 році вийшла перевидана й доповнена його збірка “Рубаї”.

На всіх етапах своєї біографії Дмитро Павличко завжди знаходиться в епіцентрі культурного процесу, там, де відбувається найголовніше для нашого духовного буття.

75-річний ювілей митця бібліотеки можуть відзначити низкою заходів. З метою широкої популяризації творчості Д.В.Павличка серед читачів радимо влаштувати книжкову виставку “На бистрині життя”, на якій слід представити окремі збірки поета, газетно-журнальні публікації його творів, літературознавчі роботи, літературно-критичні статті про його життя та діяльність.

Широку читацьку аудиторію зацікавить вечір поезії “Золотий колір любові”. До програми вечора пропонуємо включити бесіду про життєвий і творчий шлях Д.Павличка, його громадсько-політичну діяльність і літературно-музичну композицію з використанням поезій, вміщених у збірках “Таємниця твого обличчя”, “Сонети подільської осені”, “Ностальгія”, “Рубаї” та пісень на слова Павличка (“Лелеченьки”, “Два кольори”, “Впали роси на покоси”, “З далекого краю лелеки летіли”) як у виконанні співаків-аматорів, так і в записах.

Одним з елементів вечора може стати вікторина для знавців поезії Дмитра Павличка, до якої пропонуємо включити такі питання:

1. Назвіть першу збірку віршів поета. В якому році вона вийшла з друку?

(“Любов і ненависть”; 1953)

2. З якого вірша ці рядки?

“Пішли по всій Іспанії ченці,
Вони самі усім розповідали,
Що інквизитора уже нема.
А люди, слухаючи їх, ридали...
Не усміхались навідь крадькома:
Напевно дуже добре пам’ятали,
Що здох тиран, але стоїть тюрма!”

В якій збірці він був надрукований, її подальша доля?

(вірш “Коли умер кривавий Торквемада” надрукований у збірці “Правда кличе”, весь тираж якої було знищено).

3. Назвіть вірш Д.Павличка, присвячений Т.Г.Шевченкові зі збірки “Гранослов”.

(“Молитва”)

4. Які українські літературно-художні журнали редагував у свій час поет?

(“Жовтень”, “Всесвіт”).

5. Назвіть декілька віршів циклу “Вчителям і друзям”, де вони надруковані?

(“Сковорода”, “Маркіян Шашкевич”, “Кожному (і собі) читачеві Лесі Українки”, “Біля могили Конопницької”, “На могилі С.Тудора і О.Гаврилюка”, “Анрію Малишкові”; збірка “Сонети подільської осені”).

6. Які історичні поеми Д.Павличка ви знаєте?

(“Іван Загайчук”, “Чигирин”, “Дума про Богдана”).

7. Назвіть українські пісні на слова Д.Павличка

(“Два кольори”. “Явір і яворина”, “Дзвенить у зорях небо чисте”, “Розплелись, розсипались”, “Пісня про Україну”, “Лелеченьки”, “Впали роси на покоси”, “З далекого краю лелеки летіли”).

8. Які збірки поета вийшли в кінці 90-х рр. ХХ ст. і на початку ХХІ ст?

(“Ностальгія”, “Золоте ябко” – 1998р.

“Наперсток” – 2000р.

“Рубаї” – 2003р.)

При підготовці і проведенні масових заходів, присвячених ювілеєві Д.В.Павличка, бібліотечні працівники можуть скористатися наступною літературою:

Твори Д.В.Павличка:

- Твори: В 3-х т./Передм.: В.П.Моренець. – К.: Дніпро, 1989. – Т.1-3.
- Вибрані твори: В 2-х т. – К.: Дніпро, 1979. Т.1-2.
- Біля мужнього слова: Літ.-критич. ст., спогади, виступи. – К.: Рад. письменник, 1988. – 333с.
- Вогнище: Кн. поезій. – К.: Рад. письменник, 1979. – 77с.
- Гранослов: Лірика. – К.: Рад. письменник, 1968. – 191с.
- Золоте ябко: Поезії. – К.: Основи, 1998. – 207с.
- Любов і ненависть: Вірші та поеми / Передм. М. Ільницького. – К.: Молодь, 1983. – 271с.
- Магістралями слова: Літ.-критич. ст. – К.: Рад. Письменник, 1977. – 311с.
- Ностальгія: Поезії. – К.: Основи. 1998. – 222с.
- Поеми та притчі. – К.: Дніпро, 1986. – 214с.
- Покаянні псалми: Поезії. – К.: Основи, 1994. – 224с
- Правда кличе: Поезії / Передм. І.Дзюби. – К.: Веселка, 1995. –318 с
- Рубаї. – К.: Основи, 2003. – 167с.
- Сонети. – К.: Молодь, 1978. – 366с.
- Сонети подільської осені. – К.: Рад. письменник,1973. – 111с.
- Таємниця твого обличчя: Поезія. – К.: Молодь,1979. – 48с.

Про Д.В.Павличка:

- Абліцов В. Дмитро Павличко: По лезу між червоною і білою трояндами// Голос України. – 1998. – 28 серп. – с.8.

- Барабаш С. Серце вільне і пісенне....- К.-:Т-во “Знання”УРСР,1989.-15с.
- Гоян Я. Океан у наперстку// Літ. Україна.- 2003.-27 лист.-С.6.
- Гусєв В. Два кольори: Олександр Білаш і Дмитро Павличко// Літ. Україна.- 2003. – 8 трав.- С.2.
- Дяченко О. Сонет у “громі” серця // Дзвін.-2001.-№8.-С.149-153.
- Жулинський М. Два крила несамовитого Павличка // Урядовий кур’єр.-1999.-28 верес.-С.8.
- Ільницький М. Дмитро Павличко: Нарис творчості.- К.: Дніпро,1985.- 189с. – (Літ.портр.)
- Маковей Г. Еротична лірика Дмитра Павличка // Слово і час.- 2002.-№ 11.- С.50-57.
- Марко В., Добрянський І. І заговорила муза двома мовами // Березіль.-2000.-№ 11-12.- С.179-182.
- Соболь В. Етапи творчості // Слово і час.-2001.-№5.-С.80-83.
- Стадник О. “В Хайяма взяв я форму...”//Дзвін.-2003.-№9.-С.134-144.
- Ткач М. Голіруч упіймати Петруга //ЛітУкраїна.-1999.-21жовт.- С.3.
- Дмитро Павличко: Бібліогр. покажч.: У 2-х ч. / Акад наук УРСР, Львівська наук. б-ка ім. В.Стефаніка; Уклад.: В.А.Вальо, М.Т. Лещук та ін. – Львів, 1990. – ч. 1 – С.1 – 325;
ч. 2 - С.327 – 547.

Складач:	Н.П.Супрунець
Редактор:	О.Г.Полева
Відп. за випуск:	Н.П.Авдеєнко